

GLASNYT

Udgivet af Glashistorisk Selskab Aalborg * 1976

Nummer 80.

april 2024

38 årgang

Indhold.

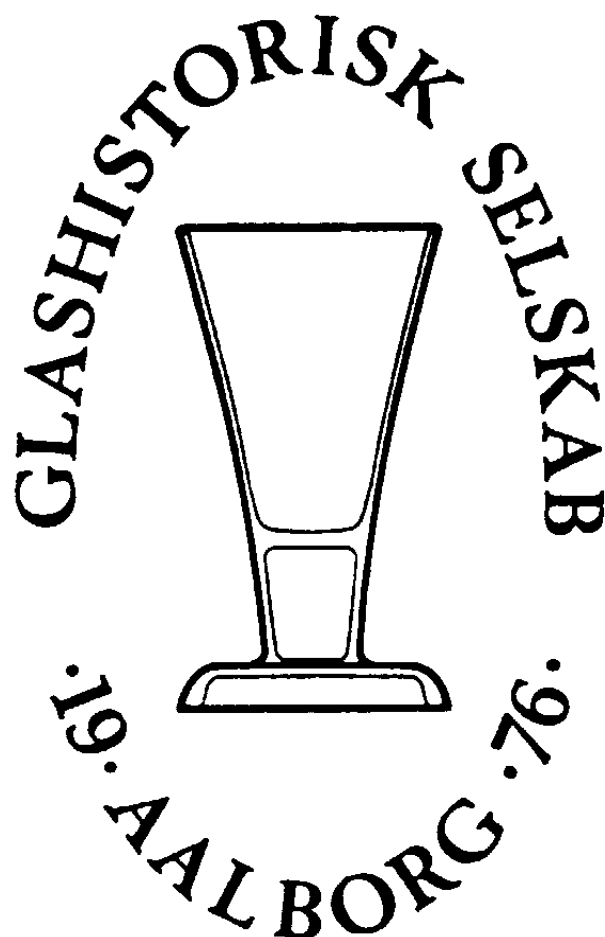
Side. 3-7 Fiskekugler Artikel af Helge Kierkegaard, Ribe.

Side. 8 KG 1886 Skomagerkugler + Foto af Fiskerkugler

Side. 9-13 Referat fra den 31. januar 2024

Side. 14-24 Referat fra den 28. februar 2024

Side. 25-44 Referat fra den 16. marts 2024

GLASNYT redaktion adresse:

Glashistorisk Selskab Aalborg*1976
Sjællandsvej 15 A, 9230 Svenstrup J.

Ansvarlig redaktion:

E-mail : **gsaa1976@gmail.com**

Poul Schjelder - TLF. +45 25 39 01 46

Torben Kronow - TLF. +45 24 25 07 98

Layout: **Schjelder**

Tryk: SBO Grafisk - Støvring Bogtryk/Offset ApS

Besøg:

GSAa*1976 hjemmeside: <https://gsaa1976.dk>

Biblioteket for Dansk Glashistorie: <https://glasbib.dk>

GLASKUGLER "Fiskenetkugler"

Af Helge Kierkegaard, Ribe.

Fiskenetkugler blev engang brugt af fiskerne til at holde garnets kant oppe, mens sten i garnets bund holdt denne del nede, så garnet fiskede i hele vandsøjlen.

Der er fiskenetkugler af glas over hele verden, og de har mange forskellige former, men i Nordeuropa er de kugleformede.

Nordmændene får æren for at have opfundet den kugleformede fiskenetkugle af glas. Den skal først være produceret på Hadeland Glasværk, hvor den i 1841 nævnes i værkets produktregister.

Herefter breder produktionen sig hurtigt til andre norske glasværker og til glasværker i andre nordeuropæiske lande.

De tidlige kugler er mundblæste. Hullet efter glasmagerens pibe – det jernrør han samler det flydende glas op med for at blæse et eller andet i form eller på frihånd – lukkes med en prop af glas, hvori der ofte trykkes et stempel, så kuglen stemples med et eller flere bogstaver eller en figur, et anker, en firkløver, en eller flere fisk, en stjerne osv.

Mærket kan tilhøre bestilleren, men det typiske er, at det er glasværkets mærke. Mange af disse mærker er identificerede, så man ved, hvilket glasværk kuglerne kommer fra. Selv om sælgere på loppemarkeder og i antikbutikker ofte hævder noget andet, er intet mærke med sikkerhed koblet til et dansk glasværk, men man ved, de i hvert fald er fremstillet på glasværkerne Holmegaard, Hellerup, Odense og Aalborg. Det har formentlig været en vare alle danske værker kunne levere.

I bogen "Fyens Glasværk" (1997) er som nummer 329 afbildet en fiskenets-kugle af grønt glas med indpresset "D." Den er på Aalborg Historiske Museum og bogen nævner så, at de også er fremstillet på glasværnet i Odense. Reelt ved man ikke, hvor den er fremstillet. Det oplyses, at kuglen er blæst på halvautomatisk maskine, så hvis den overhovedet er dansk, kan den ikke være ældre end fra 1920'erne, da den halvautomatiske maskine kom ind på de danske glasværker.

Denne maskine og den senere fuldautomatiske blev først og fremmest brugt til flaskeproduktion, men man kunne i princippet sætte en hvilken som helst form i dem og masseproducere for eksempel fiskenetkugler.

I 1954 har Flesland Glaværk i Norge fiskenetkugler i 14 forskellige størrelser i sit katalog, men efter godt 100 år er den runde kugles æra på dette tidspunkt ved at være ovre. Den erstattes af flydere fremstillet i plast. De er mere holdbare og de kan fremstilles i skrappe farver, som fiskerne nemmere kan få øje på, når de skal finde deres garn.

Man kan undre sig over, at kuglerne er grønne. Nuancer af grønt er den typiske vandfarve ude på havet, så en grøn kugle er svær at få øje på.

Der er to forklaringer.

Den ene er, at det var billigt. Hvis man ikke ofrer noget på farvning af glasset, farves næsten alt glas grønt af jernforbindelser. Derfor er det meste brugsglas fra 1600- og 1700-tallet let grønfarvet. Man bruger ofte betegnelsen "waldglas" om dette tidlige glas. Det blev fremstillet i store mængder i små glashytter i de tyske skove, en kort overgang også i nogle danske.

Den anden er, at det ikke gjorde noget, for i vandet var kuglen ikke grøn, men sort eller brun.

For at fiskenetkuglen ikke skulle gå i stykker under håndteringen, blev den nemlig forsynet med et net af tjæret garn. Ikke det åbne fiskenet, vi ofte ser kuglerne med i dag, hvor de hænger til pynt, men et meget tæt, nærmest hæklet net, så der ofte er mere net end kugle på overfladen.

Da brugen af glaskuglerne holdt op, kom de op at hænge i en stump fiskenet på drengæværelser eller blev brugt som souvenirs. Jeg har set en kugle forsynet med et flot malet sejlskib, korslagte Dannebrog og "Hilsen fra Klitmøller," og jeg har set kugler stablet i pyramide ved et hus i et af Thys små fiskerlejer ud til Vesterhavet.

Lad os til sidst vende tilbage til starten på historien. Opfindelser kommer ikke ud af ingenting og det gør den runde fiskenetkugle af glas nok heller ikke. Det er nærliggende at tro, at inspirationen er fiskernes brug af flasker med en prop i, så de ikke tog vand ind, men flød ovenpå. Især fordi der findes en tidlig form for fiskenetkugle, som er en nogenlunde rund kugle med et solidt "håndtag." Dette håndtag har for enden en krave, så man kan binde en snor i håndtaget, uden snoren glider af i vandet.

Og nu bliver det besværligt: Hvis kuglen er af klart glas, og håndtag og kugle er meget regelmæssigt og håndtaget uden større krave, er det måske en havekugle. Er kuglen indvendigt forsvøvet er det helt sikkert en havekugle. Håndtaget blev sat ned i et hul i en stolpe, og så stod kuglen til pynt og strålede i solen.

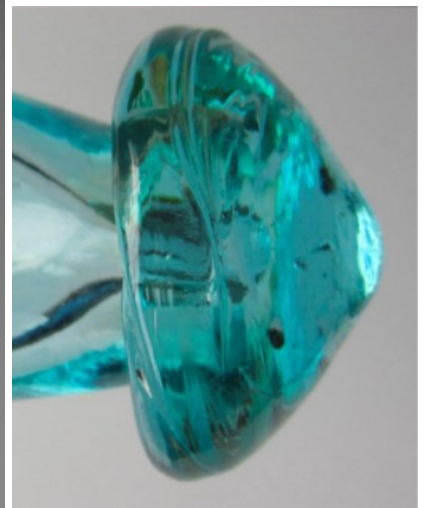
Er glasset rent og klart og kuglen forsynet med et hul, er det formentlig en skomagerkugle. Fyldt med vand reflekterer kuglen lyset fra et brændende lys, så skomageren får bedre lys at arbejde ved. (se side 8 [Fig. 1])

Vil man læse mere om fiskenetkugler, er der meget på internettet. Søg på "glass float" og "glass fishing floats."

(Artiklen har tidligere i en lidt anden form været bragt i Loppefiskeren nr. 5, 2014 og nr. 2, 2015.)

Fiskenetskugle med traditionel beskyttelse af tjæret net. Købt i Norge og formentlig fremstillet der. Diameter ca. 13,5 cm.

*En fiskeretskugle i let, grønt glas, af den gamle type med "håndtag."
Ukendt fremstillingssted.
Fundet hos en torvehandlende i Roskilde. Største længde 31 cm*

I Jagt- og Fiskerimagasinets katalog 1950 er på side 84 afbildet et håndlinesæt.

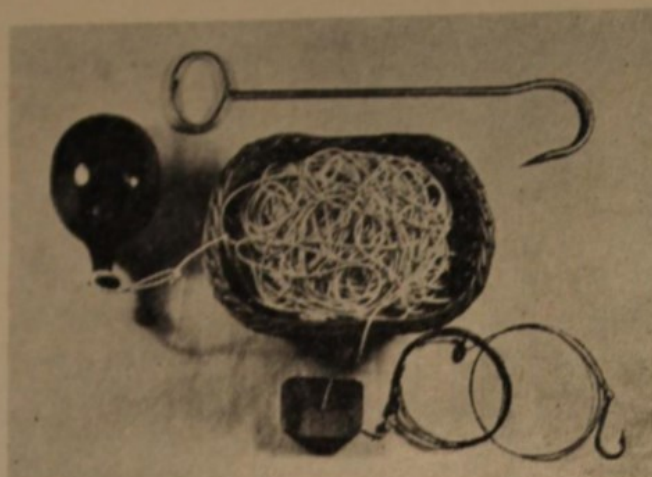
Sættet beskrives som et let sæt med 200 meter 4 mm let, flettet hørline med en tunkrog, en glaskugle, en kurv til linen og en fangstkrog, alt til en pris af 103,50 kr.

(sættet hvor glaskuglen har "håndtag").

Det fremgår af katalogets beskrivelse, at glaskuglen skal være bremsebøjle, hvis tunen render med hele linen. Det har ikke været uden problemer: Først skulle man sikre, at glaskuglen ikke på vej ud af båden blev smadret i kampens hede og bagefter skulle man følge en grøn kugle i vand, hvis farve er forskellige nuancer af grønt.

84

TUNFISKERI MED HAANDLINER

Komplet Udstyr med tynd, lang Line, bestaaende af:

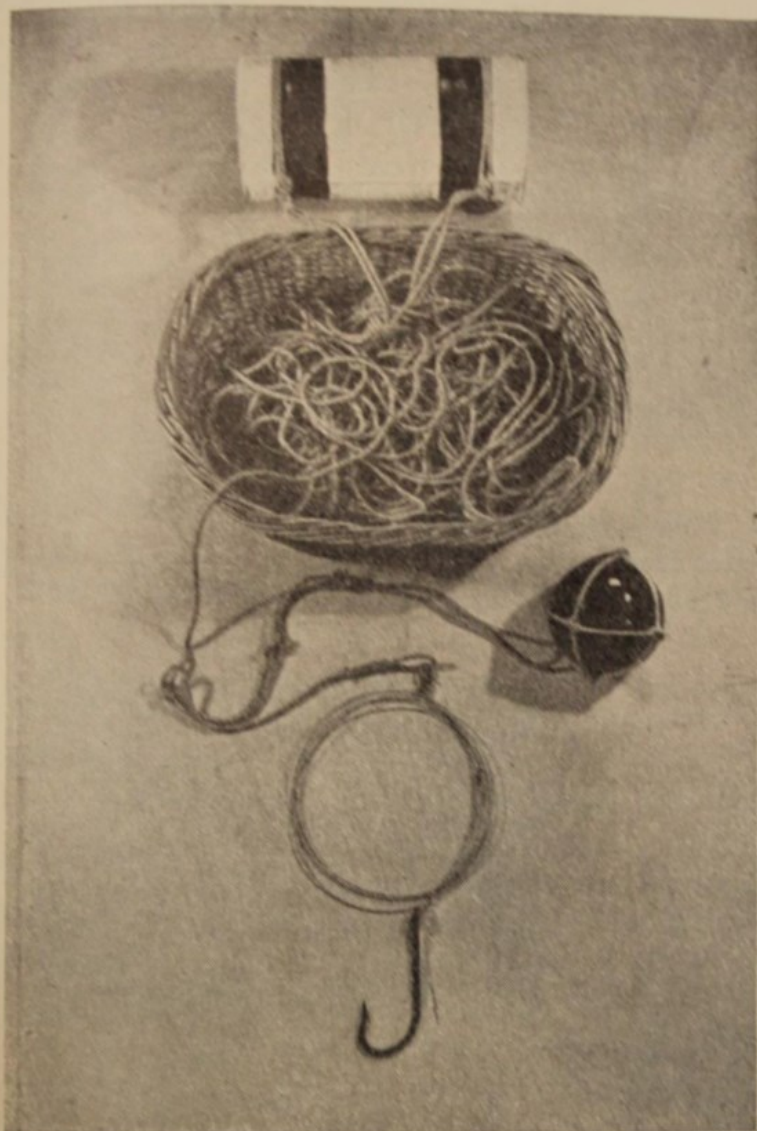
200 m 4 mm let, flettet Hørline.....	Kr. 60.—
1 lille Tunkrog med 6 m tyndt Wireforfang og Svirvel....	„ 20.—
1 Glaskugle.....	„ 2.—
1 Kurv til Linen.....	„ 12.—
1 Fangstkrog, galvaniseret.....	„ 9.50
Ialt Kr. 103.50	

Alle forannævnte Dele kan ogsaa købes enkeltvis.

Flettet Bomuldsline i 3 og 4 mm i hele, meget store Ruller.

3 mm, pr. m.....	Kr. 0.30
4 mm, pr. m.....	„ 0.30

Kataloget har et sæt med en kraftigere line på kun 50 meter. Det har en bremsebøje i klare farver og en glaskugle, en af de almindelige fiskenetkugler uden håndtag.

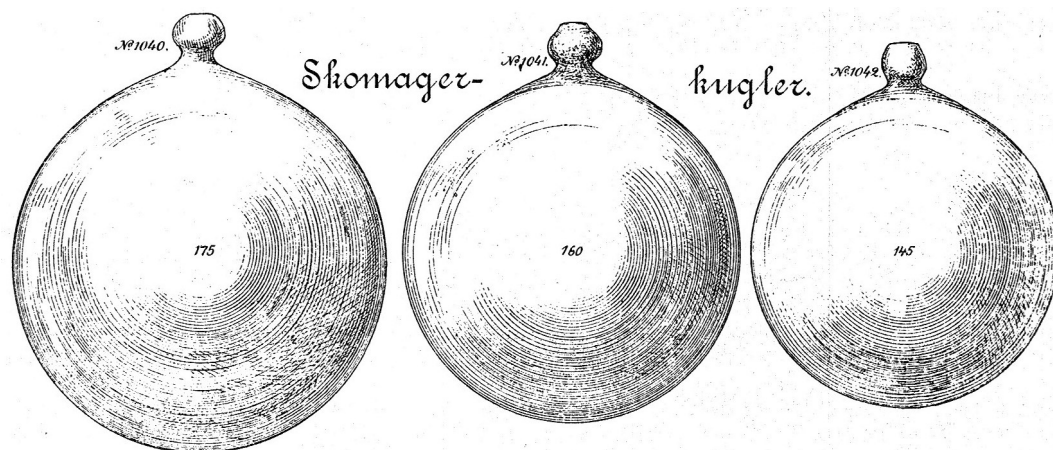

Tunfiskeudstyr med Haandline Kr. 59.50

Billigt Udstyr med Haandline.

50 m 6 mm Manilla Line	Kr.	6.—
Tunkrog med Forfang og Svirvel	"	4.—
1 stroppet Glaskugle	"	2.—
1 rund farvet Bremsebøje	"	7.—
1 ekstra svær Fangst- og Huggekrog	"	7.50
<u>Ialt</u>		<u>Kr. 26.50</u>

Tilføjet af GLASNYT:

[Fig. 1]

Kastrup Glasværk
Plancher 1886
Plan E, Nr. 1
Skomagerkugler
løbe Nr.
1040 - 1041- 1042

Eksempler på FISKEKUGLER

Referat fra onsdag den 31. januar 2024

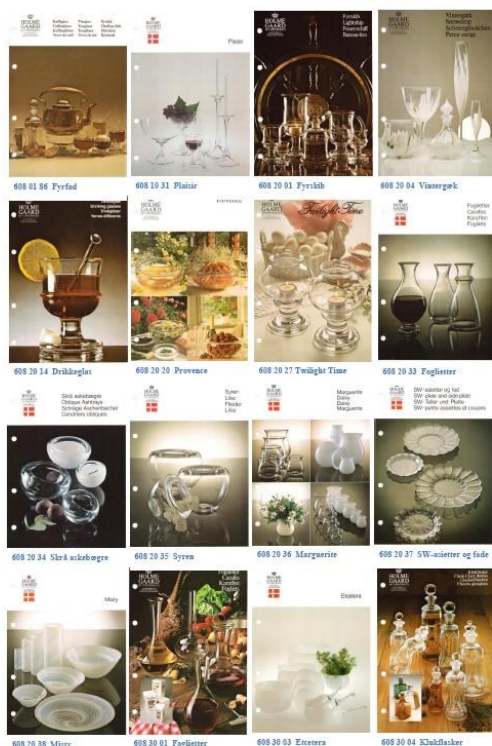
På Vejgård Bibliotek Hadsundvej 35, 1'sal, Vejgård, 9000 Aalborg. Mødelokale Salen

"KLUBAFTEN"

Med udlevering af årsgaven:

Rødt A5 ringbind med 52 ark fra Kastrup-Holmegaard Glasværk
og Jan Kock "katalog" om Julepynt af glas

Samt en efterfølgende spændende og interessant glassnak.....

52 stk. A5 katalogblade
fra Kastrup - Holmegaard Glasværk
samt en Rød A5 samlemappe / ringbind
Grafisk tilrettelægning: Poul Schjelder
Tryk: SBO Grafisk - Støvrig Bogtryk/Offset Aps
Udgivet december 2023 af
Glashistorisk Selskab Aalborg*1976

og

Julepynt af glas

Juletræet, Lauscha, Sebnitz, Jablonec

Af Jan Kock

Julepynt af glas

Tekst: Jan Kock

Grafisk tilrettelægning: Poul Schjelder

Tryk: SBO Grafisk - Støvrig Bogtryk/Offset Aps

Udgivet december 2023 af

Glashistorisk Selskab Aalborg*1976

Format A4, 52 sider

ISBN:978-87-972178-3-2

Lidt info: HVAD ER LEONISK TRÅD ?

Kugler med leoniske tråde, chenille og glimmer, Lauscha, perlerne Jablonec 1920 - 1950

En side fra
Julepynt af Glas
v/Jan Kock

Kugler med
leoniske tråd

Oplysning fra:

DANSK HANDELSLEKSIKON HANDELSRET, HANDELSUDTRYK, VALUTA, BANK, BØRS, FORSIKRING, AKTIEVÆSEN, HANDEL I ALLE DENS FORMER OG VARER UDGIVET AF CHARLES V. NIELSEN JUR. ARTIKLERNE OM VAREKUNDSKAB ER UDARBEJDEDE AF ADJUNKT, CAND. POLYT. EMIL WESCHE G. E. C. GADS FORLAG • KØBENHAVN 1920

Leoniske Varer, oprindelig fra den spanske By Leon, uægte Guld- og Sølvtraad (sml. Lahn), som anvendes til Tresser, Possementarbejder, Broderi o. 1.

Oplysning fra: Svenska Akademiens Ordbok

LEONISK, adj.2, äv. LEONESISK, adj.

Ordformer (leonesisk 1815. leonisk 1729—1904)

Etymologi

[jfr t. leonisch, lyonisch, adj. till det franska stadsnamnet LYON]

(†) eg. o. urspr.: hörande till l. kommande från Lyon; som består av l. är tillvärdad av oäkta guld l. silver; jfr [LEONS-](#) [Synnerberg](#) (1815). Oäkta eller leonisk tråd. [UB 4: 271](#) (1873).

Leoniska varor eller Lyon-varor, oäkta gulddrageriarbeten af åtskilliga slag. [Ekbohm](#) (1904).

Spalt L 536 band 15, 1939

Så er der klubaften med udlevering af årsgaven.

Det er denne gang to gaver, først en flot udgave af "Julepynt af glas" som er et foredrag af Jan Kock, som han holdt i vores forening i 2018.

Der er rigtig fine billeder, som var en del af foredraget.

Dernæst et rødt ringbind A5 med 52 blade af glas fra Holmegård som er sendt ud til forhandlere landet over.

Bladene er fra 1980erne.

De to udgaver studeres nærmere, og snakkes om rundt omkring.

Flere medlemmer har fine glas med, som er samlet gennem året, men desværre bliver det ikke i dag til en fortælling om glassene.

Men de bliver studeret af de fremmødte medlemmer.

Så er der kaffe og småkager.

RF.T.K.

Referat fra onsdag den 28. februar 2024

På Vejgård Bibliotek Hadsundvej 35, 1'sal, Vejgård, 9000 Aalborg. Mødelokale Salen

Glasloppemarked, socialt samvær og en god glassnak.

Har du glas, som skal byttes, mangler du glas til din samling - eller har du glas som du har svært ved at bestemme - så mød op til denne klubaften.

Loppemarked 19.30 – 20.30, der kan opstilles fra kl.19.00

Måske har du også lyst til at fremvise dit nye glas fund ?

Derefter snak om de medbragte glas, mens kaffen nydes.

Så er den sidste vintermåned næsten slut.

Det er aftenen for glasloppemarked.

6 medlemmer har emner med til salg, og spændvidden er stor, fra midten af 18hundred tallet til sidst i 19hundred tallet.

Der bliver lavet flere handler, og alt studeres nærmere.

Så er det tid til årets fund af glas og en fortælling om disse.

Der er 7 medlemmer, der har emner med.

Vores kendte topscorer er Villy med mange fine glas.

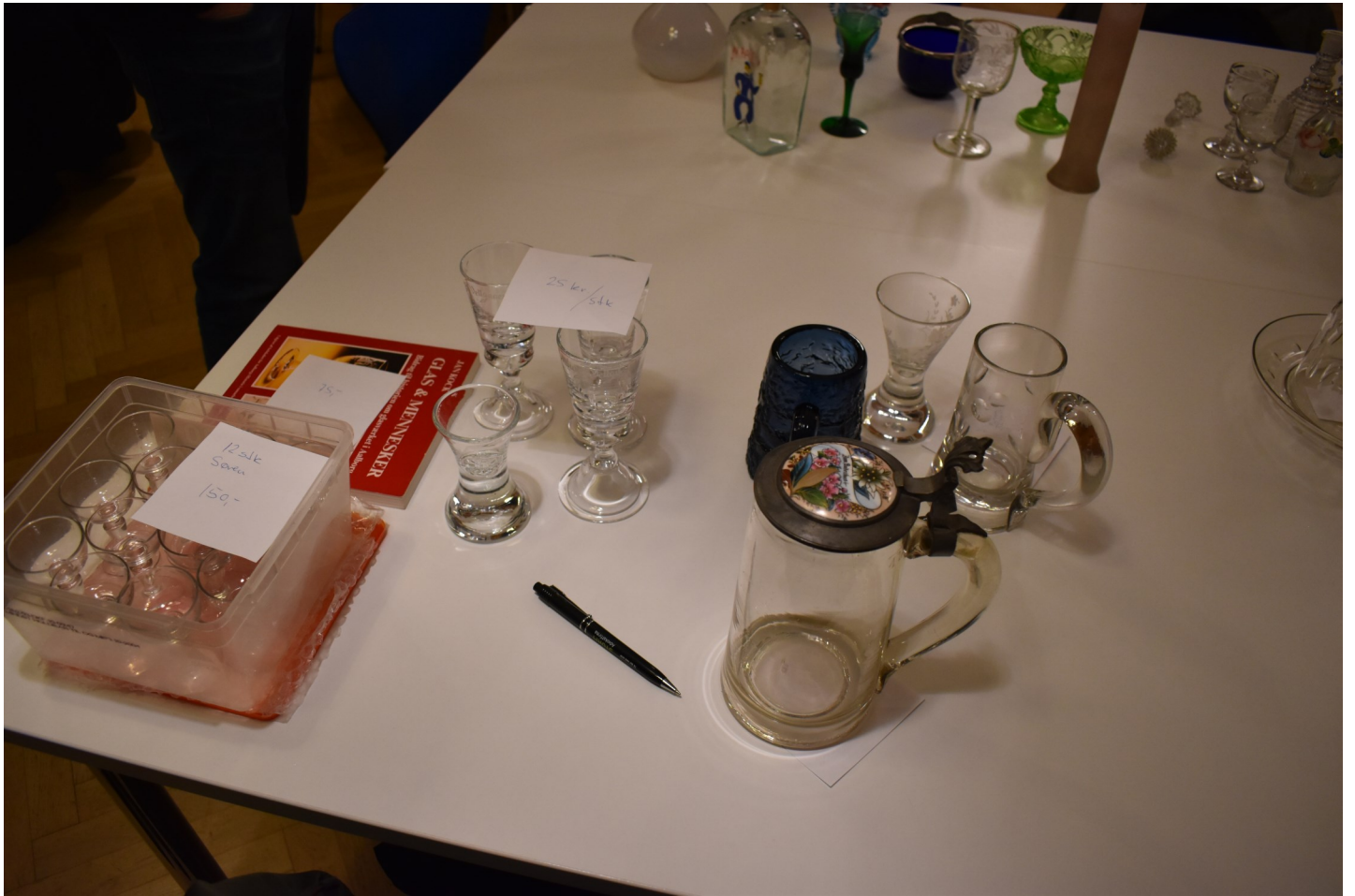
Samtidig drikkes kaffen og teen, og der spises godt med småkager til.

En rigtig hyggelig aften og tak for det.

RF. T.K.

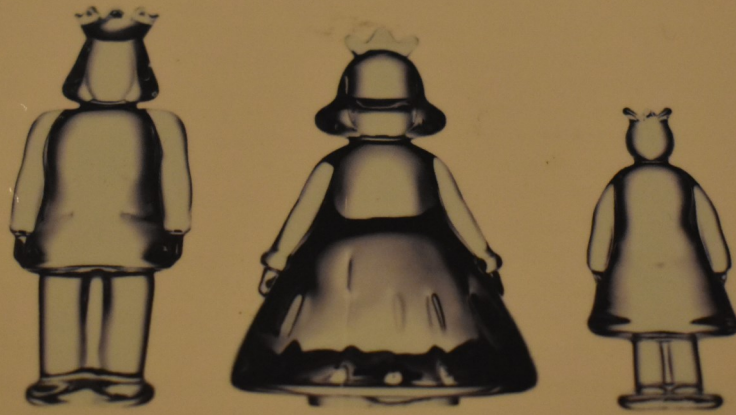

FANTASIA

Maria Bernsten

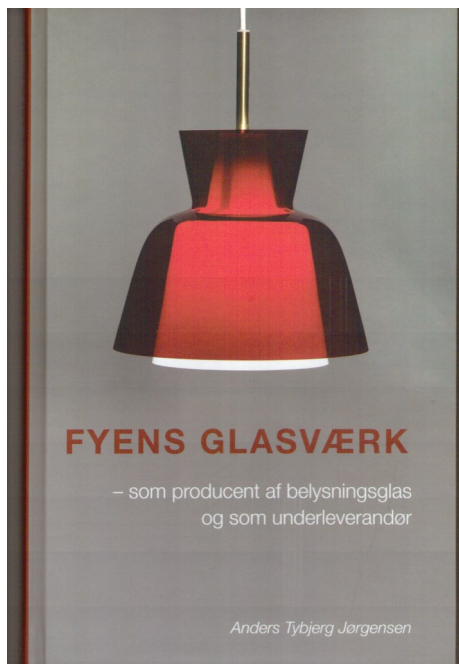
Referat fra lørdag den 16. marts 2023 kl. 14:00 - 17:00

På Vejgård Bibliotek Hadsundvej 35, 1'sal, Vejgård, 9000 Aalborg. Mødelokale Salen

Anders Tybjerg Jørgensen fra Fyn

Anders fortæller om de mange informationer; jeg gennem næsten 50 år har samlet, og som ikke blev omtalt i min bog. Meget af materialet illustrerer jeg med foto af det glas, som har inspireret mig.

Er der spørgsmål vedrørende min bog, besvarer jeg dem gerne.

*Bog af Anders Tybjerg Jørgensen
Fyens Glasværk
Som producent af belysningsglas og
som underleverandør*

*Udgivet 2022/2023 af: GSAa*1976 & A.T.J.
118 sider - format: H. 258mm x B.167mm
vægt: 610 g
ISBN 978-87-972178-2-5*

Poul byder velkommen til Anders og Martha.

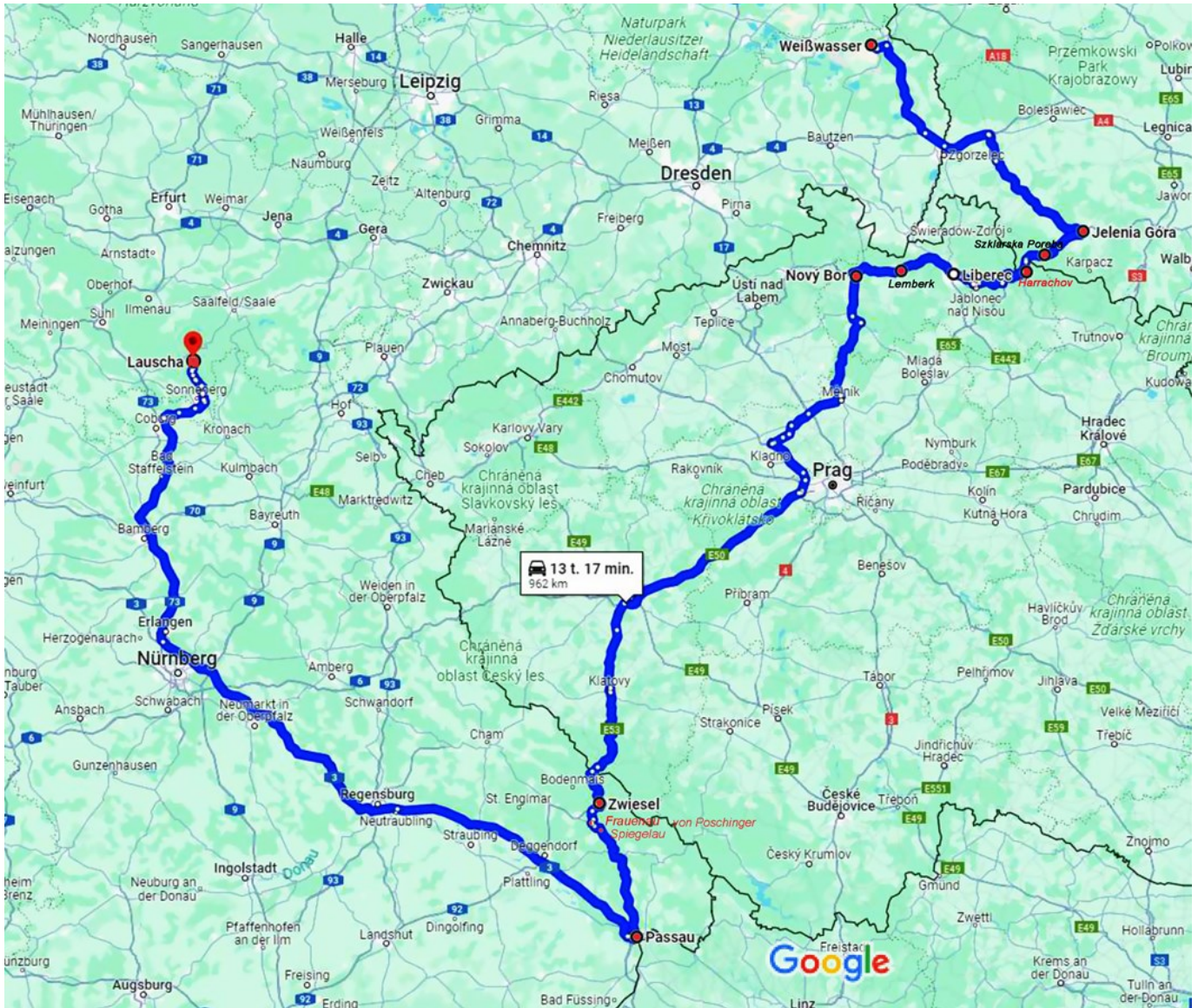
**Anders kommer ind på sin bog som han gerne vil besvare spørgsmål omkring.
Men i dag kommer til at handle om noget helt andet.**

**Det er alt det der danner grundlaget for deres viden, og deres
kærlighed til glasset.**

Martha og Anders vidunderlige rejse med glas gennem 50 år.

Ruten er 962 km. lang og tager uden stop 13 timer og 17 minutter.

Anders og Martha fortæller:

Fra 50 års indsamling af glasoplysninger

Martha og jeg har udnyttet vore ferier til bl.a. at få nogle glasoplevelser. Det er ofte lykkedes at kombinere små vandreture og naturoplevelser med besøg på glasmuseer og glasværker.

Blandt steder, hvor det er lykkedes, kan nævnes: Italien - Murano, Frankrig - Baccarat, Irland - Waterford, besøg for Holmegaard i England i Stourbridge Dudley området - Stuart Crystal, Norge - Hadeland og Christiania Glasmagasin, Sverige - Glasriket, Sandvik i Hovmanstorp, Vexsjø Glasmuseum og Rosdala. Vi har valgt at sammenfatte en række glas og naturoplevelser i noget, vi kalder "Strejftog blandt det Centraleuropæiske Glas."

Weisswasser

Glasmuseet i Weisswasser er indrettet i den tidligere direktørvilla for Gelsdorf Glas-hüttenwerke

Udstillede vaser designet af Wagenfeld og Bundtzen produceret af VLG.

VLG står for Vereinigte Lausitzer Glaswerke, i dag er virksomheden ejet af det Østrigske glasværk Stoelzle Oberglas. Le Klint flyttede produktionen af deres glaslamper til VLG, da glasværket i Odense lukkede.

Glasmuseum Weisswasser VLG Aarsal- ætset vase år 1880 - 1890

Arsall er VLG's beskyttede varebetegnelse. VLG havde oprettet en specialafdeling til fremstilling af ætset farverigt overfangsglas, inspireret af fransk Art Nouveau. Den nødvendige produktions knowhow sikredes ved ansættelse af tidligere medarbejdere fra Saint-Louis.

Vi talte med en ansat fra museet, som inviterede os til at besøge dem efter lukketid, her ville der komme besøg af en sliber fra et af Weiswassers tidligere glasværker og demonstrere slibeteknikker. Vi blev også opfordret til at besøge museet i Jelinia Góra (Hirsberg) og fik en hilsen med til museumsdirektøren

Jelinia Góra (Hirsberg)

Museet i Jelinia Góra (Hirsberg)

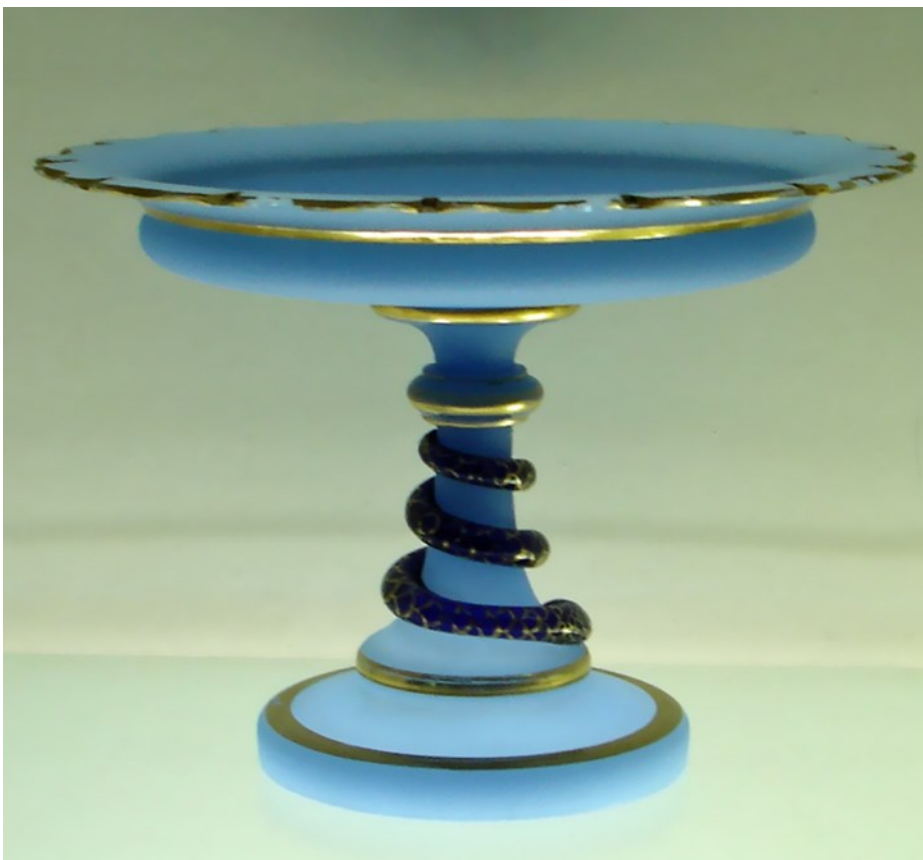
Museet rummede en stor samling fra Josephinenhütte. Rygtet fortalte, at den gamle Josephinenhütte var blevet forsøgt købt af Amerikanere, for de kunne få fingre i det meget glas, som stadig fandtes på værket. Den handel blev dog forpurret med den polske stats mellemkomst begrundet i et forbud mod at udføre kulturarv, så glasset forblev i Schlesien.

Josephinenhütte Ampel, design Franz Pohl
ca. 1950

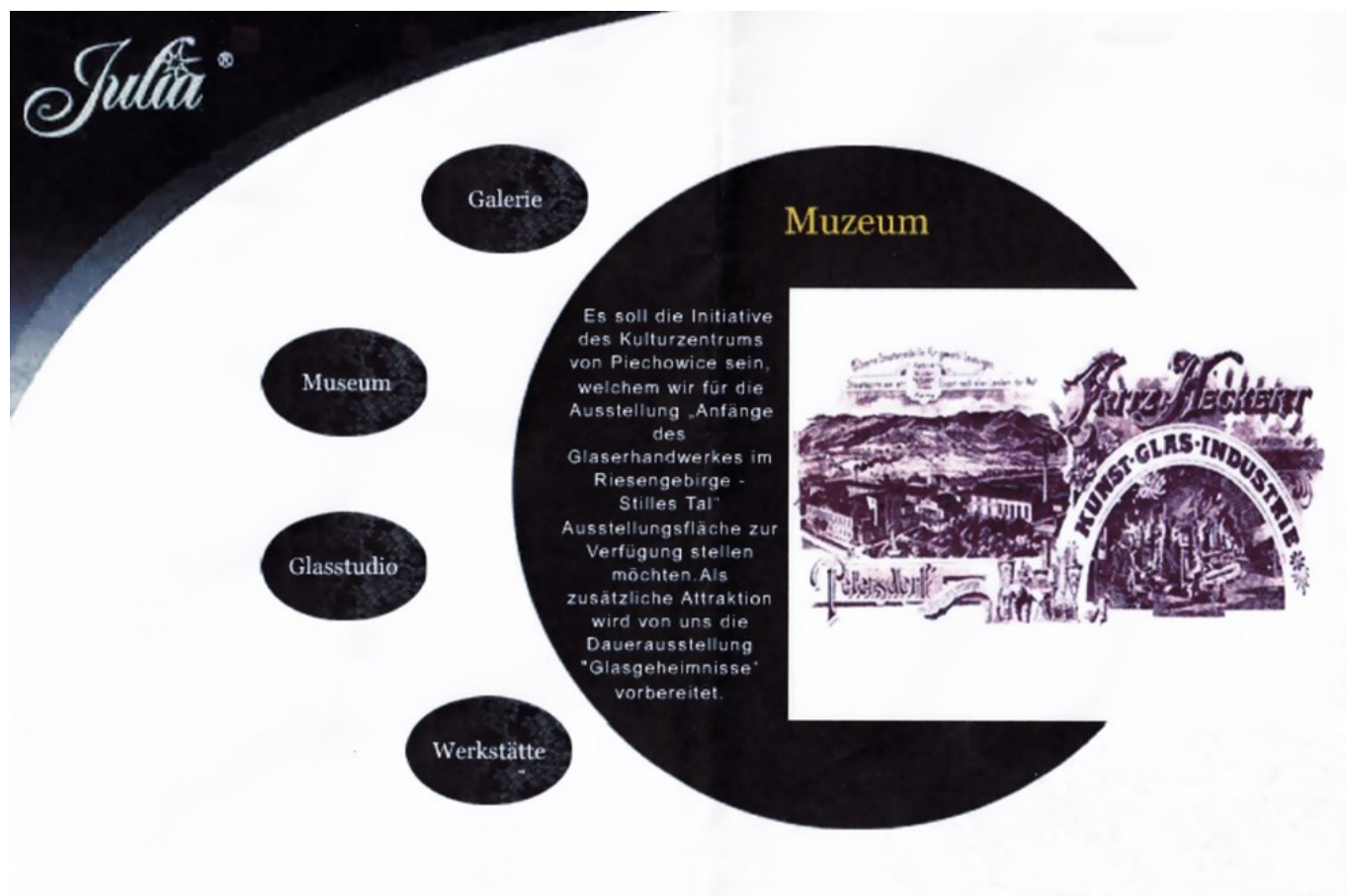
Design Franz Pohl jun. maling Franz
Adolph, Josephinenhütte Schreiberhau

Josephinenhütte

Petersdorf

På vejen til Szklarska Poreba (Schreiberhau) besøgte vi Petersdorf, vi havde set på nettet, at der var et museum med ting af Fritz Heckert

Desværre var der ikke noget museum kun en venlig portner, som forklarede, der ikke var noget museum, vi kunne besøge.

Hedigvis havde vi set produkter af Fritz Heckert på museet i Jelinia Góra.

Fritz Heckert Petersdorf

Schlarska Poreba (Schreiberhau)

I Scharska Poreba (Schreiberhau) havde vi base på B&B Orchidea med udsigt til en af de lavere toppe i Riesengebirge – Szrenica. Den kommende dag besøgte vi det, der stadig er tilbage af Josephinenhütte.

Koloreret postkort som viser værket i 1904, efter Frantz Pohl havde gennemført sit anlæg.

Josephinenhütte blev grundlagt i 1842 af Greve Leopold Schaffgotsch under navnet "Josephine in Schreiberhau", opkaldt efter grevens hustru. Greven havde ansat Franz Pohl til at anlægge glasværket og senere stå for dets ledelse. Franz Pohl udviklede værket til verdensberømmelse og beherskelse af mange kunsglasteknikker. Værket tog mange patenter og opnåede mange priser på verdensudstillinger.

I 1884 overgik den kunstneriske ledelse til Franz Pohl jun.

I 1923 blev Fritz Heckerts Petersdorf indlemmet i et fusioneret Josephinenhütte.

I 1950 efter 2. verdenskrig flyttede Josephinenhütte til Schwabisch Gmund. Her blev firmaet omdannet til et AG. Under navnet: Reichsgräfllich Schaffgotch'sche Josephinen-Hütte

I 1973 blev Josephinenhütte købt af Villeroy & Boch og herefter opløst.

I dag eksisterer navnet Josephine på en virksomhed i Münschen, som producerer serviceglas.

Indgang til Josephinenhütte /værket 1942

Sådan så det ud i 2008 - delvis en ruin.

Harrachov

Harrachov Novosad & Syn,
glasværk, museum og hotel

Harrachov ætset lampe

Harrachshe Glashütte Neuwelt,
desserten er serveret.

Lemberk

Lemberk er et gammelt slot eller borg. Ckrystalex har en stor fabrik i Novy Bor. De har brugt slottet til at afholde glassymposier.

Der findes fortsat en del værker fra disse symposier på slottet. Crystalex stillede materialer og værktøj til rådighed for de deltagende kunstnere ved symposierne.

Lemberk. Udstilling fra glassymposium

Novy Bor

Novy Bor - Glasmuseet

Novy Bor (Haida) Haida Glasfagskole blev grundlagt i 1870. Ikke langt derfra var den anden berømte glasfagskole Steinschönau grundlagt i 1857. Haida var et glas handels og forædlingscentrum, og der findes stadig mange glasvirksomheder.

*Flasche aus Uranglas,
geschliffen,
mit Gold- und Emailbemalung
Region Bor, um 1845*

Novy Bor karaffel
udstillet
på Glasmuseet

Vi kørte Mod Passau, men overnattede i Langdorf tæt på Zwiesel.

Passau Glasmuseum

Glasmuseet er oprettet af Georg og Centa Höltl med EU støtte. Det blev åbnet 15. marts 1985 af Neil Armstrong under stor festlighed.

Museet er indrettet i samme bygning som Hotel Wilder Mann.

Der er meget glas fra Lötzt på glasmuseet i Passau.

Tangoglas 1913 - 1930 designet af Josef Hoffmann og Michael Powolny.

Löetz Tangoglas

Curt Schlevogt og Charlotte Hoffman, som designede Ingrid serien, var inspireret af Laliques kvalitet samt samarbejde med designere fra Wiener Werkstätte.

Lampefod, Franz Pohl
1842, rødt hyalithglas

Passau Glasmuseum, Lötet

Friedrich Egermann Novy Bor. Frierick Egerman opfandt i 1932 en permanent glasbejdse, som gjorde det billigere at fremstille farvet glas med gennemslebne dekorationer.

Theresienthal

Glasmuseum Theresienthal

Glasværket Theresienthal blev grundlagt i 1836 af Franz Steigerwald fra Prag. Værket blev navngivet efter dronning Therese af Bayern. Forbindelsen til Kong Ludvig af Bayerns hof har tydeligvis givet afsætningsmuligheder blandt royale i Europa.

Steigerwalds hustru - Henriette Steigerwald - designede for glasværket i en romantisk stil ofte med rod i tysk historie. Hun tegnede de Römerglas, som blev et af værkets betydelige produkter.

Terrin Theresienthal

Modeleksemplar af Pokal leveret til det russiske sarhof i slutningen af 1900 tallet

Italiensk inspiration

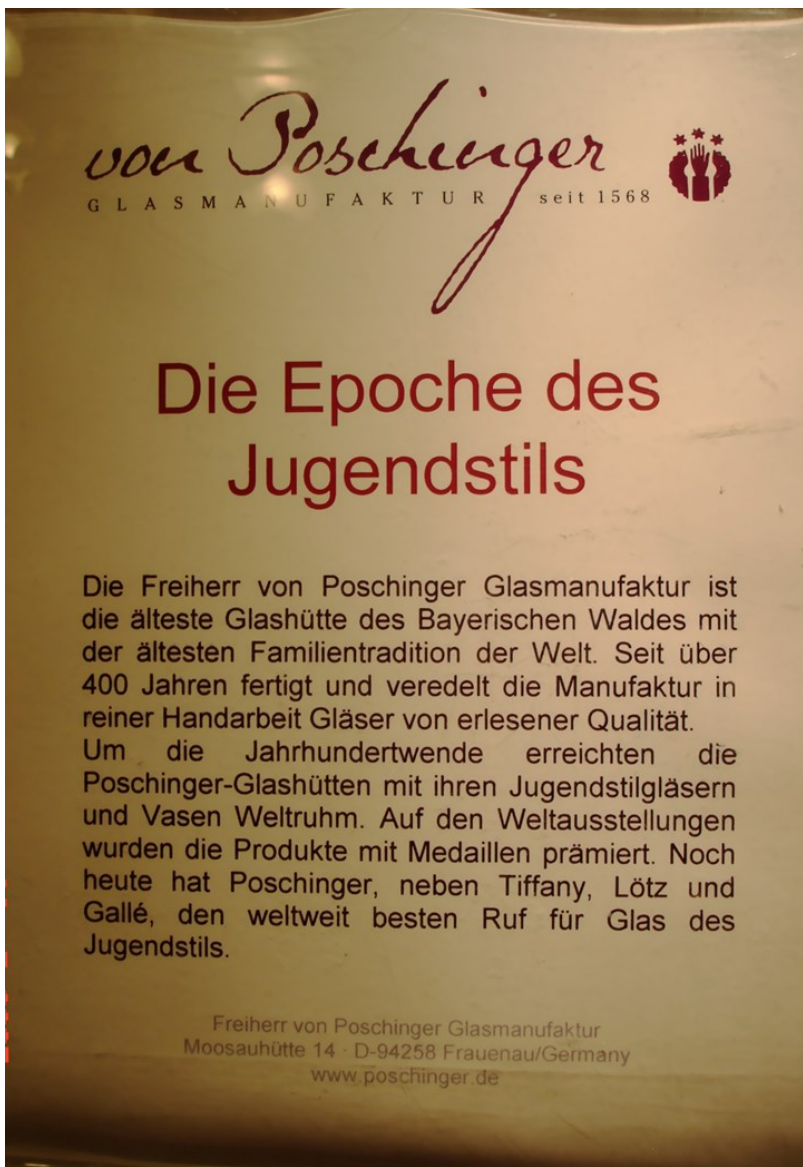

Theresienthal

< Udpluk af Theresienthals römerglas

Von Poschinger

Von Poschinger leverer
nyfremstillede Art Nouveau glas

Produkter med prismærker.

Von Poschinger

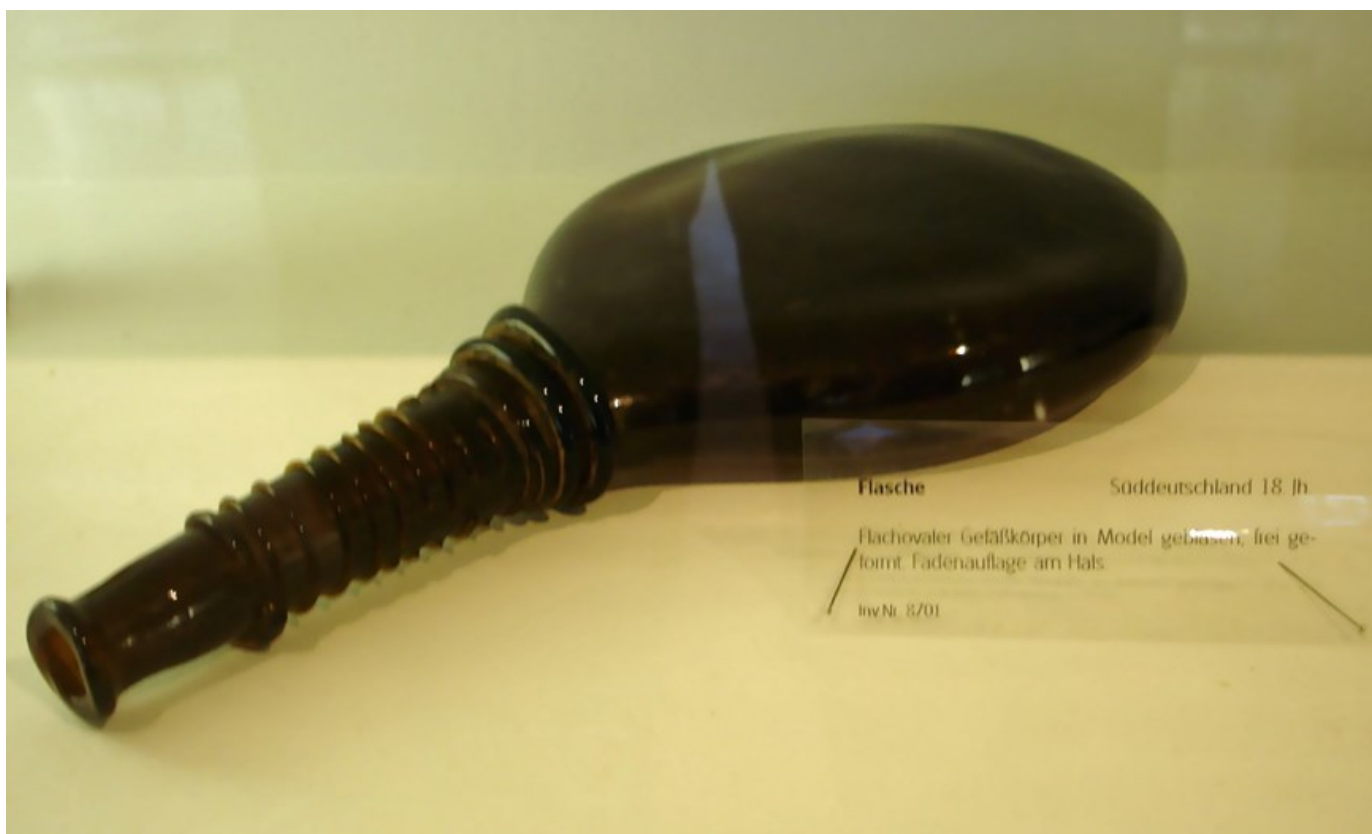
Lauscha

Museet i Lauscha

Fra museets udstilling

En saddelflaske fra Sydtyskland

Lampearbejde

Trækning af stænger i Farve Glashytten,

Efter en lang rejse over 50 år og tusinde kilometer, vil det gøre godt med en god ØL

SKÅL !

Tak for et spændende og inspirerende foredrag med mange billeder fra den lange rejse.

NB: Se hele fotoserien fra mødet lørdag den 16. marts 2024
på
<https://gsaa1976.dk/powerpoint-fra-moederne-i-gsaa1976>